

<b>1. INLEDNING .....</b>	<b>2</b>
1.1 PROBLEMBAKGRUND .....	2
1.1.2 Problemformulering .....	4
1.2 SYFTE.....	4
1.3 AVGRÄNSNING .....	5
<b>2. METOD .....</b>	<b>6</b>
2.1 VAL AV ÄMNE .....	6
2.2 KVALITATIV OCH KVANTITATIV STUDIE.....	6
2.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT .....	7
2.3.1 Forskningsstrategi.....	7
2.3.2 Primära och Sekundära källor .....	7
2.3.3 Urval.....	8
2.2.4 Intervjuerna .....	8
2.4 METODDISKUSSION OCH KRITISK GRANSKNING AV VALD METOD .....	9
<b>3. TEORETISK REFERENSRAM .....</b>	<b>10</b>
3.1 INSTITUTIONELL TEORI.....	10
3.2 NORMBILDNING OCH STANDARDS PÅ REDOVISNING SOMRÅDET .....	11
3.3 INTERNATIONELL REDOVISNINGSTANDARD I SVERIGE .....	12
3.3.1 IAS 38 – Immateriella tillgångar.....	12
3.3.2 Forskningsfas .....	13
3.3.3 Utvecklingsfas.....	14
<b>4. TIDIGARE FORSKNING .....</b>	<b>15</b>
<b>5. EMPIRI.....</b>	<b>17</b>
5.1 ASTRAZENECAS FORSKNINGS OCH UTVECKLINGSPROCESS .....	17
5.1.1 Strategi .....	17
5.1.2 Discovery.....	18
5.1.3 Development.....	18
5.1.4 Samarbeten .....	19
5.1.5 FoU-portfölj .....	19
5.1.6 Konkurrenter .....	20
5.1.7 Immateriella rättigheter .....	21
5.1.8 Riskfaktorer för AstraZeneca.....	21
5.2 ASTRAZENECAS TIDIGARE OCH NUVARANDE REDOVISNING AV FORSKNING OCH UTVECKLING .....	22
5.3 INTERVJU MED REPRESENTANT FÖR ASTRAZENECA .....	23
5.3.1 Redovisning av forskning och utveckling på AstraZeneca.....	23
5.3.2 Konsekvenser för användare enligt AstraZeneca .....	24
5.4 INTERVJU MED BRANSCHANALYTIKER .....	25
5.4.1 Redovisning av forskning och utveckling enligt Branschanalytikern .....	25
5.4.2 Konsekvenser för användare enligt Branschanalytikern.....	26
<b>6. ANALYS.....</b>	<b>29</b>
6.1 INTERNATIONELL REDOVISNINGSTANDARD IAS REDOVISNING AV FORSKNING OCH UTVECKLING .....	29
6.2 KONSEKVENSER FÖR ANVÄNDARE AV REDOVISNINGSPÅGÅENDE .....	30
<b>7. SLUTSATS OCH DISKUSSION.....</b>	<b>33</b>
7.1 DISKUSSION OCH FRAMTIDA FORSKNING.....	34
7.1.1 Kritisk granskning av resultat och studie .....	35
7.2 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING .....	35
<b>KÄLLFÖRTECKNING .....</b>	<b>36</b>
<b>BILAGA 1. BEGREPPSFÖRKLARINGAR INOM REDOVISNING .....</b>	<b>39</b>

## 1. Inledning

Immateriella tillgångar, t.ex. forskning och utveckling, patent, mjukvara, starka kundrelationer, varumärken, unik organisationsdesign och processer, genererar det mesta av ett företags tillväxt och värde.<sup>1</sup> Företag har ofta utgifter för att anskaffa, utveckla, underhålla eller förbättra immateriella värden, såsom vetenskaplig eller teknisk kunskap, utformning av nya processer eller system, licenser, rättigheter. För att definieras som tillgång och tas upp i ett företags balansräkning krävs enligt redovisningens regelverk, för såväl en materiell som immateriell tillgång, att denna är identifierbar, att företaget har kontroll över denna samt att den kommer att generera ekonomiska fördelar för företaget i framtiden. Immateriella tillgångar som skapats internt kan vara svåra att bedöma huruvida de verkligen uppfyller kraven för att tas upp som tillgång.<sup>2</sup> Den forskning och utveckling som ett företag bedriver är kanske det tydligaste exemplet. Det är svårt att avgöra om denna kommer att generera framtida ekonomiska fördelar för företaget innan utfallet av processen är känt. Regelverket kräver att utgifter för forskning, eller under forskningsfasen för ett internt projekt, direkt skall kostnadsföras när de uppkommer. Utgifter för utveckling, eller i utvecklingsfasen för ett internt projekt, skall tas upp som tillgång i balansräkningen endast om ett företag kan påvisa att vissa förutsättningar är uppfyllda.<sup>3</sup> Redovisningens regelverk ger således företag problem, att i siffror redovisa det verkliga värde på den forskning och utveckling som pågår internt.<sup>4</sup>

### 1.1 Problembakgrund

Länken mellan företags forskning och utveckling, teknologisk förändring och ekonomisk tillväxt har teoretiskt och empiriskt fastställts på alla nivåer. I synnerhet har studier visat att det finns en stark association mellan forskning och utveckling och företags produktivitet, vinst och aktievärde.<sup>5</sup> Ett av målen med företags redovisning är att förse marknaden med relevant och tillförlitlig information, så att användare kan fatta välgrundade beslut. Bedömningen av information som vissa användare såsom investerare genomför kallas genomför kallas för Fun-

---

<sup>1</sup> Lev, Baruch (2004). *Sharpening the Intangibles Edge* s. 109

<sup>2</sup> FAR, (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 556

<sup>3</sup> Ibid. s. 563

<sup>4</sup> Lev, Baruch (2004). *Sharpening the Intangibles Edge* s. 111

<sup>5</sup> Deng, Zhen, Lev, Baruch & Francis, Narin (1999). *Science and technology as predictors of stock performance* s. 20

damental Analys<sup>6</sup> där investeraren genom att använda sig av all tillgänglig information försöker identifiera enskilda värdepapper som är under-/eller övervärderade. Den insamlade informationen används sedan för att uppskatta i storlek och tid, det förväntade kassaflödet, samt vidare genomföra riskanalys av den aktuella investeringen för att på så sätt få fram ett riktpreis. Det framräknade riktpriiset jämförs sedan med det aktuella marknadspriset och ger investeraren en fingervisning om huruvida denne ska köpa, behålla eller sälja värdepapperet/investeringen.

Den information som används som grund för att räkna ut riktpriiset är olika finansiella rapporter såsom; kvartals-, halvårs- och helårsrapporter. Fokus i dessa rapporter är vad ledningen anser med fokus på framtidstro och företagets planer. Det är med denna typ av information som marknaden gör analyser av företag och ger råd till kunder och andra investerare huruvida ett värdepapper bör köpas, behållas eller säljas.

De bedömningar av information som görs av investerare kan i vissa fall vara missvisande och ibland förledande, vilket kan få marknaden att över- eller undervärdera ett värdepapper. Som en reaktion på detta fenomen har det grundats en ”skola” med benämningen *Effektiv Marknads Hypotes*<sup>7</sup>, som menar att den fundamentala analysen inte är ett användbart verktyg för värdering eftersom marknadspriset reflekterar marknaden gemensamma värdering. Som ett resultat av detta kan inte enskilda investerare finna värdepapper som är felaktigt prissatta.<sup>8</sup>

Som framgick av inledningen har de företag som bedriver omfattande forskning och utveckling idag problem att visa de värden som skapas till följd av denna. Redovisningen av dessa utgifter som satsas i forskning och utveckling kräver ingen beskrivning och/eller information om den enskilda forskningen ifråga. Detta ger problem för användare och i synnerhet investerare att skapa sig en korrekt bild av vilka värden, i form av färdiga produkter och teknologier, som ett företags forskning kan ge. Detta borde ge ett aktiepris på FoU-intensiva företag med övervärden i relation till det bokförda värdet, vilket utifrån ett användarperspektiv skulle tyda på stora immateriella tillgångar. Vad Effektiva Marknadshypotesen säger är att aktiepriset

---

<sup>6</sup> Hansson, Sigurd (2001). *Aktier, optioner, obligationer - En introduktion*, s. 52

<sup>7</sup> (I enlighet med modellen om efterfrågan och utbud, bestäms priset på en produkt av att en överenskommelse uppnås mellan olika aktörer på en marknad, där den gemensamma värderingen baseras på tillgången till relevant information rörande den aktuella produkten (varan eller tjänsten). Denna modell har förädlats till att, på värdepappersmarknaden, bli känd som EMH (Effektiv Marknads Hypotes). Modellen ställer upp två frågeställningar; (1) vilken information om ett företag är intressant för investerare; och (2) hur påverkar utformningen av den publicerade informationen intressenters uppfattning?, se exempelvis: Schroeder, Richard et al. (2005): *Financial Accounting Theory and Analysis*, s. 106)

<sup>8</sup> Schroeder, Richard et al. (2005). *Financial Accounting Theory and Analysis*, s. 106

borde spegla potentialen i den bedrivna forskningen eftersom alla på marknaden har tillgång till exakt samma information. Analytiker vet att forskning och utveckling är riskfylld och osäker, och är därför beredda att lägga på en substantiell riskpremie i aktiepriset, vilket kan antas ha att göra med bristen på information kring företags investeringar i denna.

### 1.1.2 Problemformulering

De traditionella resultat- och balansräkningarna har fått en minskad betydelse för användare. Årsredovisningarna kritiseras ibland som svårtillgängliga, opedagogiska och tillfixade.<sup>9</sup> På grund av bland annat regelverkets tämligen krångliga utformning, för redovisning av utgifter för forskning och utveckling, kan det också vara problematiskt om företaget via redovisningen ska visa det korrekta värdet på den forskning och utveckling som pågår. Det forskningsintensiva läkemedelsföretaget AstraZeneca spenderar exempelvis smått otroliga 15 miljoner US-dollar per dag i aktiviteter hänförliga till forskning och utveckling<sup>10</sup> vilket ger goda skäl att tro att det finns stora ”osynliga” värden som inte kommer vare sig interna eller externa användare tillkänna via företagets finansiella rapporter. Går det att på ett tillförlitligt sätt uppskatta och visa dessa värden? Har företag incitament för att göra detta? Vilken betydelse har utformningen av redovisningen? Den information som går att finna i årsredovisningen kan konstateras vara alltför knapphändig för att kunna skapa sig en bild av vilken forskning som bedrivs och vad tidigare forskning resulterat i. Vi vill utifrån detta problem undersöka följande frågeställning;

*Hur redovisas den forskning och utveckling som bedrivs i forskningsintensiva företag?*

*Vilka konsekvenser skapar utformningen av denna redovisningsinformation för användare?*

## 1.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att studera hur stora forskningsintensiva företag redovisar forskning och utveckling, och vilken roll denna specifika redovisning spelar. Undersökningen

---

<sup>9</sup> Adolphson, Johan (1998). *Kassaflödesanalys – Styrning – Redovisning – Analys*, s. 10

<sup>10</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004, s. 30

skall också beskriva de eventuella konsekvenser som redovisningen av forskning och utveckling kan ge för användare av denna information.

### **1.3 Avgränsning**

Vi har valt att undersöka stora forskningsintensiva företags redovisning av forskning och utveckling och avgränsat oss till läkemedelstillverkaren AstraZeneca. Valet är gjort utifrån det faktum att AstraZeneca är ett av världens största företag och bedriver en omfattande forskning och utveckling, i syfte att skapa nya produkter. På den kunskapsintensiva och konkurrensutsatta läkemedelsbranschen där företaget verkar står många läkemedelsföretag och faller med att forskningen och utvecklingen resulterar i produkter för att de på sikt inte ska försvinna. Omfattande resurser satsas och därför finns det skäl att anta att utformningen av redovisningen av utgifter för forskning och utveckling har stor betydelse. Eftersom det tydligt framgår ur årsredovisningen hur AstraZeneca redovisar sin forskning och utveckling anser vi att behovet är litet av att i denna undersökning innefatta revisorer och/eller andra individer som ur praktisk yrkessynpunkt är knutna till det löpande arbetet och framställandet av företagets redovisning. Istället har vi valt att begränsa oss till att intervjua en representant från AstraZenecas ledning.

Vi har även valt att i denna undersökning intervjua en extern användare av redovisningsinformation som kan betecknas som expert på området; värdering av läkemedelsföretag. Detta har medfört att vi inte anser oss tvingade att genomföra kompletterande intervjuer med fler än denna användare. Här vill vi undersöka vilka eventuella konsekvenser redovisningen av forskning och utveckling kan ge för användares bedömning av företaget.

## 2. Metod

### 2.1 Val av ämne

Vi har valt att göra denna undersökning för att det är uppenbart att redovisningen har svårt att handskas med immateriella värden, i detta fall värden som skapas genom forskning och utveckling. Det har debatterats bland normgivare, intressenter och användare att redovisningen måste bli mer heltäckande och informativ. Denna debatt blir som tydligast när man diskuterar de värden som forskning och utveckling förväntas ge genom framtida intäkter. Genom att studera aktuellt regelverk, jämföra detta med AstraZenecas redovisning och sedan med användarens syn, har vi försökt skapa oss en uppfattning om hur väl båda parter bild av den beskrivna verkligheten stämmer överens. De nya internationella redovisningsstandarderna som införts är tänkta att förändra redovisningen till det bättre. Målet med den nya standarden är att ge en så korrekt och verklighetsnära bild som möjligt. Vi finner av denna anledning det intressant att studera hur ett företag som AstraZeneca tillämpar denna standard avseende forskning och utveckling, och vilka eventuella konsekvenser utformningen av redovisningen kan ge för användare.

### 2.2 Kvalitativ och kvantitativ studie

Kvalitativ och kvantitativ forskning ger en uppfattning av hur insamlandet av data och vidare bearbetning av denna utförs i undersökningar. Kvantitativa studier avser forskning som innebär mätningar vid datainsamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder.<sup>11</sup> Om forskaren är intresserad av att veta hur ofta, hur många eller hur vanligt ett visst fenomen är, så är en kvantitativ studie att föredra. Om frågeställningen forskaren undersöker har som syfte att förstå eller att hitta mönster, så är en kvalitativ studie att föredra.<sup>12</sup> Kvalitativa studier fokuserar på exempelvis intervjuer och tolkande analyser av textmaterial.<sup>13</sup> I denna undersökning har vi valt att använda oss av kvalitativa metoder vid insamlingen och bearbetningen av data.

---

<sup>11</sup> Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*, s. 14

<sup>12</sup> Trost, Jan (2005). *Kvalitativa Intervjuer*, s. 14

<sup>13</sup> Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*, s. 14

## 2.3 Tillvägagångssätt

### 2.3.1 Forskningsstrategi

Det finns olika typer av forskningsstrategier. Av dessa är fallstudien en strategi som innebär att forskaren inriktar sig på en eller ett fåtal undersökningsenheter. Det kan vara en person, en organisation eller en situation.<sup>14</sup> Att genomföra en fallstudie kan skapa möjligheten till att värdefull och unik insikt framkommer, genom att ett visst fenomen undersöks på detaljnivå, något de flesta andra tillvägagångssätt inte klarar av.<sup>15</sup> Fallstudiens verkliga värde är att den erbjuder en möjlighet att förstå varför de konstaterade resultaten uppstår, mer än att bara ta reda på vilka dessa resultat är.<sup>16</sup> Fallstudien kan vara beskrivande, förklarande eller undersökande beroende på vilka frågor som ska besvaras.<sup>17</sup> Det finns även två övergripande typer av design på fallstudier. Den holistiska utformningen innebär att ett eller flera likadana fall undersöks i den eller de kontexter själva fallet/fallen finns i, gränsen mellan kontexten och "fallet" är inte alltid skarp.<sup>18</sup> Gemensamt oavsett antal fall är dock en analysenhet per undersökt fall. Den inbäddade utformningen innebär att det som undersöks innehåller flera analysenheter inom samma fall, där båda analysenheterna ligger inom ramen för "fallet" och inte i kontexten omkring. Alternativt innebär den inbäddade varianten att olika fall med fler än en analysenhet per fall undersöks.<sup>19</sup> Denna undersökning kan inte helt sägas överensstämja med ovanstående beskrivningar av fallstudien, därför väljer vi att inte definitivt placera denna i någon strategi eller design. Dock anser vi att undersökningen ligger närmast en förklarande fallstudie forskningsstrategiskt sett.

### 2.3.2 Primära och Sekundära källor

Ögonvittnesskildringar eller förstahandsrapporteringar är primärkällor. Alla övriga källor kallas för sekundärkällor.<sup>20</sup> Denna uppsats består av både primära och sekundära källor, där pri-

---

<sup>14</sup> Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, s. 12

<sup>15</sup> Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* s. 41

<sup>16</sup> Ibid. s. 42

<sup>17</sup> Yin, Robert (2003). *Case Study Research – Design and methods*, s. 3

<sup>18</sup> Ibid. s. 39

<sup>19</sup> Ibid. s. 40

<sup>20</sup> Ibid. s. 65

märkällorna utgörs av intervjuer. Vidare har vi samlat in, och kompletterat med sekundärdata bestående av relevant dokumentation, redovisningspraxis och tidigare undersökningar. Total data är relativt jämnt fördelad sekundära och primära källor i denna undersökning.

### 2.3.3 Urval

Eftersom vi redan innan undersökning hade viss kännedom om problemområdet, samt vilka personer som eventuellt kunde bidra med intressant information, har vi genomfört ett så kallat subjektivt urval<sup>21</sup>. Detta innebär att de utvalda intervjuobjekten valts eftersom författarna bedömt det som troligt att dessa kunde bidra med värdefull primärdata. Det företag som utgjort studieobjekt har valts främst på grund av den för undersökningsområdet passande verksamhet som bedrivs men även för att vi sedan tidigare har goda kontakter på företaget vilket underlättat datainsamling.

### 2.2.4 Intervjuerna

Vi upplevde att undersökningens problemområde var så pass komplext att de utvalda intervjuobjekten behövde stort utrymme att fritt använda sina egna ord, och fritt utveckla sina tankar i konversation med oss. Av den anledningen beslutade vi oss för att intervjuerna skulle vara semistrukturerade, vilket innebär att vi utifrån problemformuleringen bestämde ett visst antal frågeområden att diskutera utifrån. Följdfrågor som uppstod ställdes även under intervjuens gång, vilket gör att intervjuerna i viss mån också även kan beskrivas som ostrukturerade. Intervjuerna ägde rum på respektive intervjuobjekts arbetsplats, och dokumenterades med hjälp av ljudupptagning för att undvika att data skulle gå förlorad. Intervjuerna varade mellan en och två timmar. Båda respondenter är i allra högsta grad insatta och besitter relevant kunskap för det aktuella problemområdet. Den första intervjun genomfördes med finansansvarig för AstraZeneca, Research & Development Sverige, och den andra intervjun med en av Sveriges ledande och mest framstående läkemedelsanalytiker. Intervjuerna föregicks av att vi informerades respondenterna om undersökningens syfte, översiktligt vilka områden som vi tänkt beröra, samt hur resultaten av intervjuerna skulle komma att användas. Detta förfarande kallas

---

<sup>21</sup> Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* s. 23



i forskningssammanhang för informerat samtycke.<sup>22</sup> Respondenterna har bett oss att få vara anonyma, vilket vi valt att respektera i enlighet med det etiska förhållningssätt som en god undersökare bör inta.<sup>23</sup>

## 2.4 Metoddiskussion och kritisk granskning av vald metod

Att bara utgå från ett företag som studieobjekt och en extern användare av redovisningsinformation ger en begränsad undersökning. Detta medför risken att de dragna slutsatserna och utförda analyserna bara gäller det undersökta företaget, och att de därför inte kan användas för att ge en generell bild av den beskrivna verkligheten. Vi hade kunnat välja att undersöka flera fall av samma karaktär vilket skulle ha inkluderat ett större antal FoU-intensiva företag ur olika branscher i undersökningen. Hade vi valt att genomföra denna typ av undersökning, så hade vi också tvingats skilja mellan de olika företagens definitioner av fenomenen forskning och utveckling vilket hade krävt en diskursanalys.

Vi hade också kunnat välja att undersöka flera olika användare av redovisningsinformation, här menat alla externa aktörer som har ett intresse i företagets redovisning. Ett problem som skulle uppkomma som ett resultat av att vi valt att arbeta med ett större urval av användare är dels den tid detta skulle ha tagit i anspråk. Dels skulle ett större antal användare ha inneburit att vi blivit tvungna att kategorisera de olika typer av efterfrågad information som kommer med en diversifierad population. Det faktum att olika användare av redovisningsinformation efterfrågar helt olika typer av information, innebär att det skulle krävas en helt separat undersökning bara för att fastställa det skilda informationsbehovet. Därför valde vi en aktör utanför företaget, som i egenskap av expert och aktiv användare av redovisningsinformation bäst kan antas representera övriga användare av denna.

---

<sup>22</sup> Trost, Jan (2005). *Kvalitativa Intervjuer*, s. 105

<sup>23</sup> *Ibid.* s. 126

### 3. Teoretisk referensram

#### 3.1 Institutionell teori

Omgivningen ställer krav på organisationer på två sätt. För det första kan den ställa tekniska och ekonomiska krav som gör att organisationerna måste producera och byta sina varor eller tjänster på vissa definierade marknader. För det andra kan omgivningen ställa sociala och kulturella krav såsom att organisationerna bör följa vissa värderingar, normer, regler och åsikter i samhället. Oavsett vilka krav som ställs av den omgivning, samhället, som organisationerna befinner sig i kommer denna, omgivningen, att belöna organisationerna om de lever upp till kraven.<sup>24</sup> Den institutionella teorin säger att även om de ekonomiska resurserna är avgörande för organisationen, är det viktigt att uppnå och bibehålla en social legitimitet genom att leva upp till kraven - värderingarna, normerna, reglerna och åsikterna. Om en organisation bryter mot omvärldens förväntningar och krav kan organisationen förlora sitt existensberättigande.<sup>25</sup>

Här är institutioner detsamma som spelreglerna eller normerna i ett samhälle eller, mer formellt uttryckt, de restriktioner som människor sätter upp för att ange formerna för mänsklig samverkan.<sup>26</sup> Spelreglerna påverkar samhällets aktörer, och aktörerna spelreglerna.<sup>27</sup> Organisationer kan agera antingen för att lag kräver detta, tvingande institutionell påverkan, eller för att normer och/eller värderingar föreskriver detta, normativ institutionell påverkan. Det senare innebär att ett kollektivt beslut ligger till grund för vad som anses vara en bra lösning. Vidare kan organisationen som ett resultat av osäkerhet kopiera andra organisationers strukturer eller handlingsmönster, även kallat mimetisk institutionell påverkan. Alla dessa typer av påverkan är olika former av institutionellt tryck som organisationer utsätts för. När en omgivning organiseras kring sociala, kulturella, politiska och juridiska krav säger man att denna har blivit institutionaliserad.<sup>28</sup>

Institutionell teori betonar alltså samspelet mellan institutioner å ena sidan och organisationer och andra aktörer å den andra. Organisationers handlande antas påverka framväxten och

---

<sup>24</sup> Hatch, Mary Jo (2002). *Organisationsteori*, s. 108

<sup>25</sup> Ibid. s. 128

<sup>26</sup> North, Douglass (1997). *Institutionerna, tillväxten och välståndet*, s. 16

<sup>27</sup> Ahrne, Göran & Hedström, Peter (1999). *Organisationer och samhälle*, s. 77

<sup>28</sup> Hatch, Mary Jo (2002). *Organisationsteori*, s. 109

utformandet av institutioner medan institutioner antas påverka organisationers handlande. Samhällens utveckling ses därför som ett resultat av både spelare och spelregler, dvs. av organisationers och andra aktörers handlande och institutionernas eller spelreglernas utformning.<sup>29</sup> Standards är uttalade spelregler som kan sägas utgöra ett ramverk eller råd för hur någonting bör göras. Sättet hur organisationer ska och bör rapportera sina ekonomiska transaktioner är reglerat av såväl lag, som av normer och standards.<sup>30</sup>

### 3.2 Normbildning och standards på redovisningsområdet

I fallet med redovisning av ekonomiska transaktioner är resultatet av normbildningsverksamheten ett kollektivt beslut om vad som utgör bra redovisningslösningar. Detta kommer med allra största sannolikhet resultera i normgivning, dvs. en auktoritativ regel om hur man skall och bör redovisa. Sådana regler kan fastställas antingen av staten genom lagstiftning eller, vilket är vanligare på redovisningsområdet, genom något privat auktoritativt organ, såsom International Accounting Standards Board (IASB).<sup>31</sup>

”Företag måste göra val om normerna är flexibla och tillåter flera olika lösningar, vilket inte är ovanligt. Även om normerna är starkt standardiserade måste emellertid företaget besluta om hur den speciella situationen skall tolkas och hur kriterier och rekvisit i normerna skall tillämpas. Normerna kan inte vara uttömmande på de punkterna. Redovisning kan aldrig bli en exakt vetenskap i det här avseendet utan tillämpning av redovisning kräver gott omdöme och både teoretisk och praktisk kunskap.”<sup>32</sup>

I dagsläget producerar företag och organisationer finansiella rapporter vilka kan skilja sig i innehåll och utformning från land till land. I många fall saknar redovisningen av denna anledning jämförbarhet. Detta är något som är högst otillfredsställande då detta kan försvåra användarnas möjligheter att tolka rapporterna. Som konsekvens av detta kan en effektivare konkurrens mellan olika värdepappersmarknader försvåras vilken kan ge företag högre kapitalkostnader då genomförandet av finansiella analyser kompliceras. Vidare förlorar redovisningen trovärdighet om företag redovisar/rapporterar olika resultat, beroende av hemland, för

---

<sup>29</sup> Ahme, Göran & Hedström, Peter (1999). *Organisationer och samhälle*, s. 78

<sup>30</sup> Brunsson, Nils & Jacobsson, Bengt (2000). *A world of Standards*, s. 13

<sup>31</sup> Artsberg, Kristina (2005). *Redovisningsteori –policy och –praxis*, s. 53

<sup>32</sup> Ibid. s. 54

samma typ av transaktion. Detta skapar alltså ett behov av ett standardiserat förfarande gällande redovisning.

Som svar på detta har IASB, en internationell organisation vilken tjänar som normgivare och standardsättare, på uppdrag av bland annat Europeiska Kommissionen upprättat ett gemensamt regelverk, International Accounting Standards (IAS). Processen sker stegvis och nya standards och regelverk är tänkta att förbättra, harmonisera och standardisera redovisningen i Europa och övriga världen.<sup>33</sup>

### 3.3 Internationell redovisningsstandard i Sverige

Syftet med de finansiella rapporterna är att tillhandahålla information om ett företags finansiella ställning och resultat samt om förändringar i den ekonomiska ställningen. Informationen kommer till pass för olika användare som underlag för deras beslut i ekonomiska frågor.<sup>34</sup>

Eftersom vi har valt att undersöka hur ett stort forskningsintensivt läkemedelsföretag redovisar forskning och utveckling (FoU) har endast den standard som del av regelverket som direkt berör redovisningen av detta tagits med. För vidare utveckling av berörda redovisningsbegrepp hänvisas läsaren till bifogad bilaga<sup>35</sup>.

#### 3.3.1 IAS 38 – Immateriella tillgångar

”Företag har ofta utgifter för att anskaffa, utveckla, underhålla eller förbättra immateriella värden, såsom vetenskaplig eller teknisk kunskap, utformning av nya processer eller system, licenser, rättigheter, kunskap om marknader och varumärken”<sup>36</sup>.

För att definieras som en immateriell tillgång krävs det att samma förutsättningar är uppfyllda som för alla typer av tillgångar, dvs. att tillgången är identifierbar, att företaget har kontroll över tillgången, och att tillgången kommer att generera ekonomiska fördelar för företaget i framtiden.

Att den immateriella tillgången ska vara identifierbar innebär att den är:

---

<sup>33</sup> Wiley, John (2000). *International Accounting Standards Explained*, s. 5

<sup>34</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 12

<sup>35</sup> Bilaga 1

<sup>36</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 556

- a) avskiljbar, det vill säga det går att avskilja eller dela av den från företaget och sälja, överlåta, licensiera, hyra ut eller byta den, antingen enskilt eller tillsammans med hänförligt avtal, hänförlig tillgång eller hänförlig skuld, eller
  - b) Uppkommer ur avtalsenliga eller andra juridiska rättigheter, oavsett om dessa rättigheter är överlåtbara eller avskiljbara från företaget eller från andra rättigheter och förpliktelser.
- För att företaget ska anses ha kontroll över en immateriell tillgång måste det ha förmågan att säkerställa att framtida ekonomiska fördelar från den kommer företaget till del och att begränsa andras möjligheter att få del av dessa fördelar. Ett företags förmåga att kontrollera de framtida ekonomiska fördelarna från en immateriell tillgång har normalt sin grund i juridiska rättigheter, som kan göras gällande i en domstol. Om sådana juridiska rättigheter saknas, försvåras möjligheten att påvisa kontroll över tillgången.

Internt upparbetade immateriella tillgångar kan vara svåra att bedöma huruvida de verkligen uppfyller kraven för att tas upp som en tillgång.<sup>37</sup>

### **3.3.2 Forskningsfas**

Ingen immateriell tillgång som uppstår genom forskning, eller i forskningsfasen av ett internt projekt, skall redovisas som en tillgång i balansräkningen. Utgifter för forskning, eller under forskningsfasen för ett internt projekt, skall kostnadsföras när de uppkommer. Exempel på forskningsverksamhet är:

- a) verksamhet som syftar till att få fram ny kunskap,
- b) sökandet efter, utvärderingen av och det slutliga urvalet av tillämpningar av forskningsresultat eller annan kunskap,
- c) sökandet efter alternativa material, enheter, produkter, processer, system eller tjänster, och
- d) formuleringen, utformningen, utvärderingen och det slutliga urvalet av möjliga alternativ avseende nya eller förbättrade material, enheter, produkter, processer, system eller tjänster.

---

<sup>37</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 556

### 3.3.3 Utvecklingsfas

En immateriell tillgång som uppstår genom utveckling, eller i utvecklingsfasen av ett internt projekt, skall tas upp som tillgång i balansräkningen endast om ett företag kan påvisa att samtliga nedanstående förutsättningar är uppfyllda:

- a) det är tekniskt möjligt för företaget att färdigställa den immateriella tillgången så att den kan användas eller säljas,
- b) företagets avsikt är att färdigställa den immateriella tillgången och använda eller sälja den,
- c) företaget har förutsättningar att använda eller sälja den immateriella tillgången,
- d) företaget visar hur den immateriella tillgången kommer att generera troliga framtida ekonomiska fördelar. Företaget kan bland annat påvisa att det finns en marknad för det som produceras med den immateriella tillgången eller för den immateriella tillgången som sådan, eller, om tillgången är avsedd att användas internt, dess användbarhet,
- e) det finns adekvata tekniska, ekonomiska och andra resurser för att fullfölja utvecklingen och för att använda eller sälja den immateriella tillgången, företaget kan på ett tillförlitligt sätt beräkna de utgifter som är hänförliga till den immateriella tillgången under dess utveckling.<sup>38</sup>

---

<sup>38</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 563

## 4. Tidigare forskning

Mycket av den information som går att hämta i tidigare forskning diskuterar de problem som uppkommer ur det faktum att forskning och utveckling inte, med dagens regelverk och standard för redovisning, tydliggörs i finansiella rapporter. Forskare menar att den traditionella matchningsprincipen<sup>39</sup> inte tillämpas i dagens FoU-intensiva bolag, då utgifter för FoU kostnadsförs i den period de uppkommer. Detta gör att de traditionella finansiella rapporterna inte ger en fullständig bild av de värden som skapas då företag forskar och utvecklar. Dessutom väljer de allra flesta företag även om de har möjlighet att aktivera utvecklingskostnader, att inte göra detta.

Enligt Lev och Zarowins (1999) jämförande studie av årsredovisningens betydelse för användare i relation till den totalt tillgängliga informationsmängden, tyder mycket på att årsredovisningen som verktyg i den löpande värderingen minskat i betydelse över de senaste 20 åren. Skälet till denna minskade relevans anses vara sammankopplad med den allt snabbare och större förändringstakten i samhället och ekonomin. De anser att en aktivering av kostnaderna för forskning och utveckling, samt en tydligare uppföljning av dessa från ett år till ett annat bättre skulle spegla de värden som skapas i företaget.<sup>40</sup>

Lev (2004) anser att en aktivering av FoU-kostnader bör tillämpas i större utsträckning än i dagens läge. Detta bör ske som ett steg i att ge marknaden och användare en bättre bild av företagets pågående FoU och de ekonomiska fördelar dessa kan ge.<sup>41</sup> Att företag inte tillämpar aktivering av utvecklingskostnader i nämnvärd utsträckning beror främst på konkurrensskäl och rädslan för att hamna i rättstvister om resultatet av inte stämmer överens med företagets prognoser.<sup>42</sup>

Ronen (2001) menar att en aktivering av kostnader för forskning och utveckling inte ger en bättre bild av framtida förväntade intäkter än vad en direkt kostnadsföring av dessa ger. Forskning och utveckling som resulterar i en färdig produkt ger i många fall totala intäkter som vida överstiger de nedlagda utgifterna. Avskrivningar av eventuellt aktiverade FoU-

---

<sup>39</sup> Bilaga 1

<sup>40</sup> Lev, Baruch & Zarowin, Paul (1999). *The Boundaries of Financial Reporting and How to Extend Them*, s. 383

<sup>41</sup> Lev, Baruch (2004). *Sharpening the Intangibles Edge*, s. 110

<sup>42</sup> Ibid. s. 115

kostnader kan avslöja produktens förväntade livslängd, vilket kan ge konkurrenter oönskad information. Av dessa anledningar är en direkt kostnadsföring att föredra.<sup>43</sup>

Gelb (2002) har i sin studie fastställt att företag med en större andel forskning och utveckling, än andra företag, i större utsträckning använder sig av alternativa informationskanaler när de informerar om den egna verksamheten. Dessa företag uppfattar traditionella informationskanaler såsom årsredovisning som otillräckliga för att ge en fullgod bild av den pågående forskningen och utvecklingen. Istället används kanaler såsom "investor-relations" och frivilliga publikationer för att sprida information om den bedrivna forskningen och utvecklingen.<sup>44</sup>

Chan et al (2001) visar i sin studie att det inte finns något samband mellan forsknings- och utvecklingsintensitet, och framtida avkastning på aktien. Deras studier visar ytterligare att den relativa avkastningen på FoU-intensiva företag inte skiljer sig från den relativa avkastningen på företag utan FoU. Detta menar de bevisar att marknaden fungerar enligt EMH, d v s att priset speglar all tillgänglig information. Vidare tilläggs dock att detta samband, att företag med och företag utan FoU skulle ge samma avkastning, endast går att konstatera då jämförelsen genomförs med historiskt sett framgångsrika FoU-intensiva företag. De företag som bedriver stor forskning och utveckling men som historiskt sett inte varit lyckosamma nedvärderas av marknaden.<sup>45</sup>

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ett stort antal undersökningar visar på tydliga brister i den traditionella redovisningen när det kommer till immateriella tillgångar, i det här fallet forskning och utveckling. Som ett svar på detta har många FoU-intensiva företag börjat använda sig av alternativa kanaler för att tillgodose användares informationsbehov.

---

<sup>43</sup> Ronen, Joshua (2001), *On R&D capitalization and relevance: a commentary*, s. 246-247

<sup>44</sup> Gelb, David (2002), *Intangible Assets and Firms' Disclosures: An Empirical Investigation*, s. 459

<sup>45</sup> Chan, Louis et al. (2001), *The Stock Market Valuation of Research and Development Expenditures*, s. 2454



## 5. Empiri

### 5.1 AstraZenecas forsknings och utvecklingsprocess

#### 5.1.1 Strategi

”AstraZeneca strävar efter att skapa ett långsiktigt värde för samhället och aktieägare genom att upptäcka, utveckla, tillverka och marknadsföra olika läkemedel som konkret bidrar till att förbättra människors hälsa”.<sup>46</sup>

AstraZeneca är ett av världens ledande forskningsföretag och inriktar sin kompetens, erfarenhet och resurser på sex terapiområden, hjärta/kärl, mage/tarm, neurovetenskap, onkologi (cancerbehandling), andningsvägar och inflammation samt infektion. Enligt världshälsoorganisationen WHO (www.who.int) utgör dessa områden majoriteten av den globala sjukdoms-  
bördan.<sup>47</sup> Företagets förmåga att behålla och stärka sin ställning gentemot konkurrenterna inom koncernens utvalda terapiområden som beskrivits ovan, beror huvudsakligen på utvecklingen av nya, innovativa och kostnadseffektiva produkter från aktiviteter inom den egna forskningen, inlicensierade produkter, tillverkning och leverans av högkvalitativa produkter, samt effektiv marknadsföring till olika kundgrupper världen över.<sup>48</sup>

AstraZeneca har ett stort antal medarbetare, 11 900 stycken, verksamma inom forskning och utveckling. I Storbritannien, USA och Sverige har företaget sex större kombinerade forsknings- och utvecklingsenheter, ytterligare fyra renodlade forskningsenheter i USA, Kanada, Indien och Frankrike som enbart fokuserar på grundforskning, samt en enhet för utveckling i Japan där dessa medarbetare är fördelade. Dessa resurser kompletteras av klinisk utvecklingsverksamhet vid 43 enheter över hela världen. Varje dag satsas ca 15 miljoner USD på forskning och utveckling och totalt under år 2004 uppgick FoU-kostnaderna till 3,8 miljarder USD.<sup>49</sup>

Varje nytt läkemedel är ett resultat av en intensiv forskningsprocess. Tusentals substanser undersöks men bara ett fåtal blir framgångsrika och kommer ut på marknaden. Det är en komplicerad, kostsam och riskfylld process som kan ta över 10 år och i genomsnitt kosta 1

---

<sup>46</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s.10

<sup>47</sup> Ibid. s.11

<sup>48</sup> Ibid. s.31

<sup>49</sup> Ibid. s.30

miljard USD.<sup>50</sup> Dock är den helt nödvändig för att företaget ska kunna överleva på sikt. Ett företag i den hårt konkurrensutsatta läkemedelsbranschen av AstraZenecas dignitet kan inte luta sig tillbaka och förlita sig på framgångsrika och redan etablerade produkter. Istället måste man ständigt se till framtiden, följa och ta tillvara på möjligheter och förändringar i omvärlden.<sup>51</sup>

### **5.1.2 Discovery**

Discovery är den första fasen i forsknings- och utvecklingsprocessen som bedrivs av AstraZeneca med syfte att få fram substanser inom de olika terapiområdena för vidareutveckling. Denna organisation består av kompetenta forskare som arbetar tillsammans över gränserna med utbyte av idéer och bästa praxis. Man inriktar sig på att upptäcka nya läkemedel för indikationer där stora medicinska behov föreligger. Specialiserade grupper för säkerhetsvärdering och processutveckling samt vetenskap och teknologi, arbetar över alla forskningsområden och följer projekten från Discovery, genom Development fram till fasen för vidareutveckling. Målsättningen är att öka antalet nya kandidatsubstanser av hög kvalitet med lägre risk för misslyckande under den fortsatta utvecklingen.<sup>52</sup>

### **5.1.3 Development**

När en kandidatsubstans som anses ha möjlighet att resultera i ett läkemedel forskats fram går den in i utvecklingsfasen. Utvecklingen består av tre olika faser. Den första av dessa faser kallas den prekliniska fasen, här testas substansen i olika sjukdomsmodeller för att fastställa om det verkligen är en säker produkt företaget håller på och utveckla. Denna fas omfattar utslutande studier på djur och varar mellan 5 och 8 år. Nästa steg är klinisk fas 1, här testas produkten för första gången på helt friska människor. Ett mindre urval på 50-150 individer får ta läkemedlet för att se vad som händer. Därefter äger små kliniska prövningar, på 100-200 patienter som lider av sjukdomen substansen skall bota eller lindra, rum för att undersöka effektiviteten på produkten under klinisk fas 2. Slutligen vill AstraZeneca under den tredje kliniska fasen veta vad det nya läkemedlet tillför jämfört med de behandlingar som redan finns att till-

---

<sup>50</sup> [www.astrazeneca.se/forskning/default.asp](http://www.astrazeneca.se/forskning/default.asp)

<sup>51</sup> Uppsatsförfattarnas kommentar

<sup>52</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s.30

gå om det finns sådana. Detta görs genom omfattande undersökningar med upp till 5000 patienter. Sammanlagt varar dessa tre faser mellan 3 och 10 år. När alla tester och kliniska prövningar är klara skickas en omfattande ansökan till olika myndigheter för att få tillstånd att börja marknadsföra produkten. Om detta bifalles blir således ett nytt läkemedel registrerat och kan därefter börja förskrivas av läkare till lämpliga patienter.<sup>53</sup> Utvecklingsorganisationen består av medarbetare som är specialister inom klinisk forskning, registreringsfrågor och farmaceutisk utveckling. De arbetar globalt i terapiområdesbaserade produktteam som samlar den funktionella kompetens och erfarenhet som behövs för att tillförlitligt och snabbt hantera riskerna i samband med utvecklingsarbetet. Målsättningen är att utveckla bättre läkemedel så snabbt som möjligt. För att öka produktiviteten inom utvecklingsfasen inriktas arbetet på att förenkla processerna för leverans av kliniska prövningsresultat, snabba på beslutsfattandet och investera i områden som direkt höjer kvaliteten och ökar antalet nya produkter.<sup>54</sup>

#### **5.1.4 Samarbeten**

Som ett komplement till sina egna forsknings- och utvecklingsresurser har AstraZeneca upprättat olika samarbeten med bl.a. ledande akademiska institutioner och bioteknikföretag. Bland många andra kan nämnas Cambridge Antibody Technology (CAT), Griffith University, Institut Curie, Biosignal Inc. Det totala antalet FoU-samarbeten överstiger 1700 stycken. Tillgången på globala expertkunskaper är enligt AstraZeneca själva en av deras viktigaste konkurrensfördelar.<sup>55</sup>

#### **5.1.5 FoU-portfölj**

För att bibehålla en hög kvalitet på utvecklingsportföljen som sedermera resulterar i produktportföljen krävs en noggrann prioritering när det gäller att leda arbetet med att föra lovande substanser från utveckling till marknad och för att maximera värdet av produkter med stor marknadspotential. AstraZeneca eftersträvar organisk tillväxt, men i likhet med andra läkemedelsföretag tillämpas även ett licensieringsprogram för att föra in nya produkter och/eller teknologier samt för att stödja tillväxtprodukter på ett kostnadseffektivt sätt. Det kommersiel-

---

<sup>53</sup> [www.astrazeneca.se/lakemedel/tillverkning.asp](http://www.astrazeneca.se/lakemedel/tillverkning.asp)

<sup>54</sup> [www.astrazeneca.se/forskning/default.asp](http://www.astrazeneca.se/forskning/default.asp)

<sup>55</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s.30

la ansvaret för licensieringsprogrammet innehar funktionen ”Product Strategy and Licensing”(PS&L) som arbetar nära FoU och de större marknadsbolagen. Arbetet omfattar de kommersiella aspekterna av läkemedelsutvecklingen och samordningen av den globala marknadsföringsstrategin för produkterna. PS&L har ansvar för att välja rätt produkter och projekt för investeringar, utveckla plattformar för effektiv marknadsföring för att i tid väcka marknadens medvetenhet för lansering av nya produkter, samt leda arbetet med att ta fram marknadsföringsstrategier som framgångsrikt samordnar globala och lokala planer.

För att säkerställa framgång för olika läkemedel gäller det som sagt att arbeta med icke tillgodosedda medicinska behov, hitta nya lösningar, minimera de tekniska riskerna och maximera de kommersiella möjligheterna. Alla produkter har tydligt definierade livscykelprogram<sup>56</sup> som inte bara maximerar produkternas kommersiella potential utan även den ökade livskvalitet de ger patienterna. Den eftersträlvade produktprofilen för varje ny produkt definieras tydligt i ett mycket tidigt skede i Discovery-fasen för att både lägga fast parametrarna för FoU-aktiviteterna och hjälpa till att forma koncernens marknadsföringsstrategi. Profilen bygger på AstraZenecas kunskaper om marknadens behov och de krafter som styr att en viss behandling rekommenderas, förskrivs, betalas och används. Till de faktorer som bedöms vid framtagning av en produktprofil hör produktens särdrag och fördelar, information om medicinska resultat och hälsoeffekter, positionering på marknaden, beräkning av värde samt konkurrenssituationen. I varje viktigt skede av utvecklingen testas produkten mot denna profil och prioriteras för ytterligare investeringar enbart om den uppfyller eller överträffar det uppställda målet.<sup>57</sup>

Sammanfattade resultat av kliniska studier samt förteckning över pågående FoU-projekt och information gällande nya eller pågående hypotesprövande studier finns tillgängliga på webben, i enlighet med branschens internationella ställningstagande beträffande publicering av information.<sup>58</sup>

### **5.1.6 Konkurrenter**

AstraZenecas främsta konkurrenter är andra internationella, forskningsinriktade läkemedels- och bioteknikföretag, som också säljer varumärkes och patentskyddade receptbelagda läkemedel. Efter patentutgångar konkurrerar AstraZeneca produkter även med generika läkeme-

---

<sup>56</sup> ”Forskning och utvecklingsportföljen” Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s.28-30

<sup>57</sup> Ibid. s.31

<sup>58</sup> [www.astrazenecaclinicaltrials.com](http://www.astrazenecaclinicaltrials.com)

del. Konkurrensen från kopior av icke patentskyddade läkemedel (generika) är framför allt prisrelaterad, eftersom läkemedelsföretag som tillverkar generika vanligtvis endast gör begränsade investeringar i forskning och utveckling jämfört med forskningsinriktade företag som AstraZeneca.<sup>59</sup>

### **5.1.7 Immateriella rättigheter**

Att erhålla ett adekvat skydd för koncernens immateriella rättigheter är en grundförutsättning för företagets verksamhet. Skyddet omfattar patent, varumärken, mönsterskydd, upphovsrätter och registrerade domännamn på Internet. AstraZenecas policy är att ansöka om patent och/eller annat immaterialrättsligt skydd för alla upptäckter eller innovationer med betydande kommersiellt värde som härstammar från koncernens forskning, produktutveckling, tillverkning, marknadsföring och övriga verksamheter. Policyn omfattar även att ansöka om immaterialrättsligt skydd för upptäckter och innovationer som görs som ett resultat av FoU-satsningar inom alla delar av AstraZeneca. Syftet med denna policy är att genom gällande patent och andra immateriella rättigheter, ge koncernens nya produkter ett effektivt skydd på alla marknader och därigenom skydda produkterna mot otillbörlig konkurrens under den kommersiella fasen. Skyddet av immateriella rättigheter sträcker sig över områden som identifiering av angreppspunkter, genetik och andra forskningstekniker inom vilka företaget gör omfattande investeringar.

För att säkerställa att möjligheter till ytterligare skydd för nya tillämpningar och annan utveckling tillvaratas, kontrolleras patenten, mönsterskydden, varumärkesrättigheterna och skyddet av domännamn kontinuerligt under produktens utveckling, kliniska utvärdering och marknadsföring. AstraZeneca försvarar kraftfullt sina immateriella rättigheter, vilket även omfattar att vidta lämpliga åtgärder mot intrång vid olika domstolar över hela världen.<sup>60</sup>

### **5.1.8 Riskfaktorer för AstraZeneca**

På läkemedelsmarknaden är ett läkemedel, en diagnostisk eller medicinsk utrustning normalt sett bara utsatt för konkurrens från alternativa produkter inom samma terapiområde så länge

---

<sup>59</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s.31

<sup>60</sup> Ibid. s.36

patentskyddet, eller andra typer av ensamrätter till marknadsföring, gäller. När patentskyddet eller andra typer av ensamrätter till marknadsföring löpt ut är marknaden öppen för konkurrens även från generikaprodukter. Produkter som är skyddade genererar vanligtvis väsentligt högre intäkter än produkter där skydd saknas eller då detta löpt ut. Begränsningar för tillgängligheten för patentskydd i vissa länder eller utgången eller förlusten av vissa patent, ensamrätter till marknadsföring eller varumärken skulle ha en negativ inverkan på prissättningen och försäljningen av relaterade produkter. Följaktligen kan detta resultera i en betydande negativ effekt på AstraZenecas finansiella ställning och verksamhetens resultat.

På grund av komplexiteten och osäkerheten som är förknippad med medicinsk forskning kan AstraZeneca inte garantera att de substanser som för närvarande är under utveckling kommer att nå framgång i laboratorie, djur eller kliniska studier och slutligen erhålla de myndighetsgodkännanden som krävs för att framgångsrikt kunna marknadsföra produkten. Detta utgör förutom konkurrens en stor riskfaktor för AstraZeneca. Den kommersiella framgången för de produkter som finns i forskningsportföljen är särskilt viktig för AstraZeneca med tanke på att patentskydden för ett antal av företagets nuvarande nyckelprodukter på viktiga marknader har upphört att gälla.<sup>61</sup>

## ***5.2 AstraZenecas tidigare och nuvarande redovisning av forskning och utveckling***

Beträffande AstraZenecas redovisning av forskning och utveckling så bokfördes i granskad årsredovisning (2004) samtliga kostnader för dessa poster direkt som kostnader i resultaträkningen när de uppkom, vilket enligt AstraZeneca själva, medförde att bolaget ägde värdefulla immateriella tillgångar som inte redovisades i balansräkningen och därmed inte var synliga i årsredovisningen. Detta förfarande hävdar AstraZeneca är praxis bland alla större företag i läkemedelsbranschen. I samma årsredovisning framgår det att AstraZeneca under år 2005 kommer att anpassa sig till internationella redovisningsregler vilket medför möjligheter till annorlunda redovisning avseende bl.a. forsknings- och utvecklingskostnader. Praktiskt innebär detta att företaget ges möjligheten att aktivera utvecklingskostnader, dvs. ta upp dem som en tillgång i balansräkningen. Denna regeländring förändrar dock inte deras redovisning av forskning och utveckling vilket i praktiken betyder att de fortfarande kostnadsför samtliga internt hänförliga utvecklingskostnader. Detta främst p.g.a. att AstraZeneca själva inte anser

---

<sup>61</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s. 154

att den pågående utvecklingen uppfyller de kriterier som ställs upp i det aktuella regelverket samt att den utveckling som bedrivs är belagd med för stor osäkerhet för att kunna aktiveras. Med andra ord kommer stora värden för pågående forskning och utveckling fortfarande att vara osynliga i redovisningen, trots de genomförda regeländringarna.<sup>62</sup>

### ***5.3 Intervju med representant för AstraZeneca***

#### ***5.3.1 Redovisning av forskning och utveckling på AstraZeneca***

AstraZeneca ser sin forskning och utveckling som helt avgörande, utan denna skulle företaget hålla i kanske 5-10 år till för att sedan försvinna. Att forska och utveckla läkemedel är mycket komplext, och processerna samt utfallen av dessa är svårbedömda. AstraZeneca hävdar att en aktivering av utvecklingskostnader i balansräkningen inte skulle spegla ett mer korrekt eller marknadsmässigt värde på den forskning och utveckling som pågår i företaget, eftersom värdet är omöjligt att uppskatta på förhand. I den långa processen från idé till produkt finns faktorer som kan påverka värdet, vilket gör att en värdering blir högst subjektiv och belagd med stor osäkerhet. AstraZeneca gör interna värderingar av sin forskning och utveckling, där nuvärden på olika projekt räknas fram med hänsyn till olika scenarier som kan inträffa och påverka utvecklingen. En aktivering skulle medföra stora svängningar i resultatet då eventuella misslyckanden skulle innebära att AstraZeneca tvingas att omedelbart skriva av bokförda utvecklingskostnader. I ett sådant läge skulle företags balansräkning innehålla övervärderade utvecklingstillgångar som skulle kunna komma att belasta resultatet negativt, eftersom företaget från tid till annan tvingas att "göra sig av" med "värdelösa", dock eventuellt högt värderade, tillgångar.

Värdet på en potentiell produkt som väl kommer ut på marknaden är i realiteten mycket större än de kostnader som krävts för att ta fram denna, och därför speglar inte en aktiverad utvecklingskostnad det "rätta värdet" på tillgången bättre. Dessutom menar AstraZeneca att det ligger en konkurrensaspekt i förfarandet i och med att en aktivering kan göra att konkurrenter får tillgång till känslig information om exempelvis hur långt företags utveckling kommit. Trots detta så aktiverar AstraZeneca vissa utvecklingskostnader som kan knytas till de samarbeten som företaget bedriver med andra, oftast mindre forskningsföretag. Dessa sam-

---

<sup>62</sup> Årsredovisning med information från Form 20-F 2004 s. 44

arbeten handlar i stor utsträckning om produktutveckling. När det mindre företaget uppnått på förhand bestämda mål eller kommit ytterligare steg framåt i utvecklingen är avtalet utformat så att AstraZeneca gör delbetalningar, s.k. ”milstolpar”, en slags belöning för varje positivt framsteg i utvecklingen. Dessa kostnader aktiveras och AstraZeneca menar att detta förfarande är riktigt eftersom det i dessa lägen finns en transaktion genom samarbetsavtalet som tillåter en objektiv värdering, dvs. mer substans och mindre osäkerhet i värderingen.

### ***5.3.2 Konsekvenser för användare enligt AstraZeneca***

AstraZeneca anser själva att de tillhandahåller god information om sin forsknings- och utvecklingsportfölj dels i årsredovisningen men även via andra kanaler. Generellt sett menar AstraZeneca att årsredovisningen fungerar som ett dokument på något som aktiemarknaden redan ska känna till. Årsredovisningen ger en signal om vart företaget är på väg under innevarande år. Det är också ett tillfälle för att uppdatera forsknings- och utvecklingsportfölj. Årsredovisningen utgör toppen av ett isberg av information som investerare har att ta ställning till. De professionella investerare som har tiden att genomföra nödvändiga analyser och kunskapen om branschen tar inte bara hänsyn till finansiella rapporter utan samlar även in all tänkbar information om företaget som kan tänkas vara användbar. Detta kan ske via ”investor-relations”-avdelningar, kapitalmarknadsdagar, artiklar, kongresser och dylikt. Utifrån denna information är det sedan upp till investerare på aktiemarknaden att bilda sig en uppfattning om företaget och dess pågående forskning och utveckling. Investerare tar, när de bedömer ett företag, stor hänsyn till det förtroende som de har för företaget och dess ledning. Finns det inte ett tillräckligt stort förtroende så spelar det mindre roll om företaget visar upp stora tillgångar i boksluten i form av pågående utveckling. Investerare styrs i mångt och mycket av det förtroende som de har för ett specifikt företag, enligt AstraZeneca, och i takt med detta upp- eller nedvärderas ett företag. Det som styr prisutvecklingen på ett bolag är den riskpremie som investerare tilldelar det enskilda bolaget.



## ***5.4 Intervju med Branschanalytiker***

### ***5.4.1 Redovisning av forskning och utveckling enligt Branschanalytikern***

Det har skett en förändring i hur redovisningen av forskning och utveckling ska, och kan ske, där företag ges möjlighet att skilja på forskning och utveckling. Forskningen ska som tidigare kostnadsföras i den period den uppkommer, medan utvecklingen ska aktiveras om den uppfyller de givna kraven. I övriga fall ska även kostnader för utveckling kostnadsföras. Frågan när det kommer till aktiveringen av utvecklingskostnader är enligt följande; var går gränsen för vad som är forskning respektive utveckling, samt vilken utveckling är för riskabel för att aktiveras?

Utifrån en analytikers perspektiv bör den äldre metoden, dvs. försiktighetsprincipen tillämpas. Detta innebär att alla kostnader för forskning och utveckling kostnadsförs i den period de uppkommer. Problematiken kring att aktivera kostnader för utveckling är att detta kan ge en ofullständig bild av den osäkerhet som är förenad med den eventuella tillgången. Om ett utvecklingsprojekt misslyckas kan detta ge upphov till plötsliga, och i vissa fall stora kostnader, genom att tillgången måste skrivas av omedelbart.

Den nya regeln för redovisning av utveckling är ett led i att ge en bättre bild av det värde som skapas i företaget. Att kostnadsföra utveckling då den uppkommer, resulterar i att värden som kan finnas i företag inte rätt återspeglas i redovisningen.

Möjligheten till att aktivera kostnader för utveckling kan vara ett bra sätt för mindre utvecklingsbolag utan, eller med mycket liten verksamhet, att inte tära på det egna kapitalet. En total kostnadsföring innebär att företaget med tiden, såtillvida inte nytt kapital skjuts till från investerare och/eller långivare, tvingas till likvidation då det egna kapitalet förbrukats helt. Att istället aktivera kostnader för utveckling skulle medföra att företagets utgifter ger en tillgång istället för en kostnad. En av nackdelarna med att aktivera kostnader för utveckling är att dessa kommer att belasta de eventuella intäkter som genereras av en färdig produkt i form av löpande avskrivningar. Detta innebär att de intäkter som produkten genererar måste täcka, inte bara löpande kostnader i produktionen, utan även de kostnader som avskrivningarna ger under produktens beräknade livslängd.

#### ***5.4.2 Konsekvenser för användare enligt Branschanalytikern***

Värdering av FoU-intensiva företag i läkemedelsbranschen baseras normalt inte enbart på information tillhandahållet av företaget. Att värdera ett bolag som AstraZeneca med utgångspunkt i deras forskning och utveckling skulle vara svårt även om årsredovisningen kompletterades med ytterligare information utöver den som går att finna i forsknings- och utvecklingsportföljen. Även om man som analytiker fick tillgång till ytterligare information, vilket i sig skulle ge en ännu tydligare bild av den pågående forskningen och utvecklingen, så skulle den ökade informationsmängden kunna ge negativa effekter. Den utvecklade bilden skulle bli mycket komplex, vilket skulle kunna göra den svårbedömd. Dessutom skulle den utvecklade bilden ge konkurrenster information som skulle kunna gagna deras situation. Som analytiker är det naivt att tro att företag skulle tillhandahålla detaljinformation om deras forskning och utveckling. De som vanligen investerar i bolag som AstraZeneca är investerare som är beredda att ta en högre risk än normalt.

Den värdering som genomförs av marknaden grundas på alternativ information, då FoU-intensiva företag i läkemedelsbranschen oftast inte publicerar information om den utförda och/eller pågående forskningen i någon större utsträckning i de finansiella rapporterna. Värderingen av FoU-intensiva läkemedelsföretag utan befintliga produkter på marknaden går att likna vid noteringen av ny verksamhet där ett marknadsvärde saknas. Det stora problemet med en värdering utförd i syfte att uppskatta ett marknadspris är trovärdigheten. Investerare på marknaden, det vill säga marknaden själv, har en på förhand bestämd uppfattning av vad något är och kan vara värt. I det här fallet har marknaden en uppfattning av vad liknande bolag är och kan vara värda. För att skapa trovärdighet i den värdering som görs måste därför de ansvarige analytikerna, eller övriga personer ansvariga för introduceringen kunna styrka den egna uppfattningen om det egentliga värdet på bolaget. Det finns olika metoder för att genomföra en sådan värdering, en av dessa är en så kallad kassaflödesanalys där bolagets förväntade resultat för de kommande tio åren läggs upp och prognostiseras utifrån hur resultat- och balansräkning utvecklas. Dessa prognoser baseras på hur mycket pengar som verksamheten förväntas generera i likvida in- och utflöden under året. Den ingående balansen för vart och ett av åren justeras allteftersom prognosen fortgår, och ger vid varje periods slut ett uppskattat resultat. Alla dessa resultat räknas sedan om med hjälp av nuvärdesberäkningar till år noll, för att visa värdet på det totala resultatet över en tioårsperiod. Detta resultat representerar det för-

väntade värdet på bolaget. Kassaflödesanalys som värderingsmetod av FoU-intensiva bolag är synnerligen otillfredsställande, eftersom den långsiktiga överlevnadspotentialen är relativt osäker. Värderas ett FoU-intensivt bolag efter denna princip så finns det en överhängande risk för att stora eventuella värden som ligger bortom prognosperioden, dvs. tio år eller mer, förbises och därigenom ger bolaget ett alldeles för lågt värde. En kassaflödesanalys av ett FoU-intensivt bolag som baseras på ett tioårsintervall kommer med största sannolikhet att visa stora negativa resultat över merparten av prognosperioden. Detta är ett resultat av att utgifterna för forskning och utveckling, oavsett om de kostnadsförs eller aktiveras i den aktuella perioden, belastar analysens resultat negativt. Därför är kassaflödesanalysen ett tämligen trubbigt instrument för värderingen av FoU-intensiva företag. Trots detta används modellen som referens för att överhuvudtaget kunna visa ett ungefärligt värde. Häri läggs sådant som inbetalningar i form av ”milstolpar”, en form av belöning från samarbetspartners för att en viss forskning avslutat en fas framgångsrikt eller att forskningen gått in i en ny fas, och/eller royaltytäckter, då samarbetspartnern framgångsrikt introducerat den framforskade produkten och denna börjat generera intäkter.

Som ett komplement till kassaflödesanalysen genomförs en s.k. ”peer-group”-analys, där en jämförande studie av likvärdiga bolag på marknaden görs. Bakgrunden till analysen är att den är tänkt att ge ett genomsnittligt marknadsvärde som i sig ska fungera som ett ”kvitto” på vad marknaden just nu är beredd att betala för bolaget ifråga och dess gelikar. Praktiskt genomförs detta genom att det egna kapitalet hos jämförbara och/eller konkurrerande bolag sätts i relation till deras marknadsvärde. De bolag som ingår i en sådan analys bör ha likartad risk och befinna sig i samma bransch. Dessa värden uttrycker ett genomsnittligt teknologivärde, ett ungefärligt mått på vad marknaden är beredd att betala för de förväntade intäkterna som forskningen och utvecklingen är tänkt att ge. Den framräknade faktorn används sedan för att räkna fram ett pris på det aktuella bolaget. Kassaflödesanalysen och den kompletterande ”peer-group”-analysen är otillfredsställande metoder för att värdera FoU-intensiva läkemedelsföretag eftersom de inte tar hänsyn till vilken specifik forskning och utveckling som bedrivs. På detta sätt så kan företag som håller på att utveckla p-piller jämföras med företag som tillverkar huvudvärkstabletter. Eftersom olika förhållanden råder inom olika forskningsområden gällande hur pass unik en produkt är eller förväntas att bli, eller hur starkt patentskydd denna har, vilken konkurrens det finns på marknaden, osv. så kan värderingen utifrån dessa antaganden bli missvisande.

Har företaget en befintlig verksamhet som genererar intäkter och vinster, vilket är fallet för AstraZeneca, så är en normal *Grundläggande analys* ett teoretiskt mer korrekt angreppssätt. Här använder sig analytikern av företagets inneboende kraft, där fokus ligger på det värde som skapas, vilket räknas om med hjälp av en kassaflödesanalys för att på så sätt ge ett uträknat värde på företaget.

## 6. Analys

### 6.1 Internationell redovisningsstandard IAS redovisning av forskning och utveckling

IAS 38 är den internationella redovisningsstandard avseende forskning och utveckling som införts av IASB, antagits av EU och som noterade företag nu är skyldiga att tillämpa. Syftet är att internationellt harmonisera och standardisera redovisningen av forskning och utveckling. Standarden föreskriver att utgifter för forskning skall kostnadsföras i den period de uppkommer och kostnader för utveckling skall aktiveras i den period de uppkommer om de kriterierna, vilka nämnts i den teoretiska referensramen, uppfyllts. AstraZeneca, som i egenskap av noterat bolag tillämpar denna standard och kostnadsför såväl intern forskning som utveckling, vilket också deras redovisning bekräftar.

Eftersom regelverket är mycket tydligt med att utgifter för forskning ska kostnadsföras i den period de uppkommer har inte svaren från våra respondenter eller undersökningen i övrigt visat på några avvikelser från regelverkets föreskrifter i detta avseende.

Båda respondenterna är mer eller mindre överens om att kostnader för utveckling ska kostnadsföras i den period då de uppkommer. Båda menar att riskerna med en aktivering av kostnader för utveckling är alltför stora. Den forskning och utveckling som AstraZeneca bedriver är komplex, resurskrävande och tidsmässigt lång, exempelvis tar det i snitt mer än 10 år och kostar cirka en miljard USD att utveckla en produkt från idé till marknadsintroduktion. Respondenten från AstraZeneca menade att eventuella misslyckanden i enskilda projekt skulle kunna medföra kraftiga svängningar i resultatet om utgifterna för dessa aktiverats, eftersom det enskilda projektets bokförda värde då måste skrivas av direkt. För att tydliggöra den osäkerhet som är förknippad med utvecklingen av läkemedel är det värt att nämna att av de tusentals substanser som undersöks är det endast ett fåtal som slutar som färdig produkt. Branschanalytikern instämde i att en aktivering av utvecklingskostnader kan ge upphov till plötsliga och stora kostnader vid ett konstaterat misslyckande.

Vidare anger respondenten från AstraZeneca att en eventuell aktivering av utvecklingskostnaderna kan medföra att konkurrenter får tillgång till känslig information, såsom hur långt i utvecklingsprocessen ett projekt kommit. I detta avseende instämmer även branschanalytikern i att en aktivering av utvecklingskostnader skulle kunna ge konkurrenter information som dessa ifråga skulle kunna dra nytta av.

Ytterligare ett skäl som framkommer i intervjun med AstraZeneca är att en eventuell aktivering inte speglar marknadsvärdet på den utveckling som företaget bedriver. Resultatet av ett lyckat projekt skulle med största sannolikhet uppgå till ett betydligt högre värde än vad projektet totalt kostat. Detta medför att det på förhand inte går att objektivt uppskatta ett eventuellt värde som den bedrivna utvecklingen i slutänden kan tänkas få. Att aktivera de verkliga utvecklingskostnaderna skulle alltså inte synliggöra marknadsvärdet, vilket verkar tala för att en kostnadsföring inte är ett sämre alternativ i detta avseende.

En annan viktig aspekt som branschanalytikern påtalar är att en aktivering kommer att belastas eventuella intäkter som genereras av en färdig produkt, då det aktiverade värdet måste skrivas av över produktens förväntade livslängd. Ju högre det aktiverade bokförda värdet är, desto större kommer avskrivningarna att bli. Kontentan av detta är att produktens intäkter inte bara måste täcka produktionskostnaderna utan även kostnaderna för de löpande avskrivningarna, vilket kan resultera i att företaget får svårt att visa positiva resultat under produktens inledande levnadsår.

## **6.2 Konsekvenser för användare av redovisningsinformation**

I intervjun med båda respondenterna framgår det att användaren av finansiell information, i detta fall årsredovisningen, inte skulle hjälpas av att kostnader för utveckling aktiveras. Skäl som anges till varför man inte bör aktivera kostnaderna är osäkerhet, konkurrens och kostnad. Den information som tillhandahålls genom årsredovisningar är alltför knapphändig för att vara heltäckande, varför både företag och användare är överens om att alternativa källor måste användas för att tillsammans ge en fullgod bild av ett företags utvecklingsverksamhet. Användaren, i det här fallet branschanalytikern, anser att en aktivering av utvecklingskostnaderna eventuellt skulle kunna ge användaren en bättre bild av den pågående verksamheten, men att detta skulle komma till ett pris av ökad komplexitet och en mer svårbedömd helhetsbild.

Respondenten från AstraZeneca menar vidare att den information som tillhandahålls genom alternativa källor, såsom ”investor-relations”-avdelningar och kapitalmarknadsdagar, ger användaren den nödvändiga information denne behöver. Branschanalytikern instämmer och menar att en användare är naiv om denne tror att företag skall kunna ge mer detaljerad information än de redan gör om sin forskning och utveckling.

För att åskådliggöra förhållandet mellan redovisningsstandard och AstraZenecas tillämpning har vi valt att illustrera detta i nedanstående figur.

**Figur 6.1 – Hur redovisar AstraZeneca FoU i jämförelse med redovisningsstandard**

Redovisning av FoU	Forskning – kostnadsförs/aktiveras	Utveckling – kostnadsförs/aktiveras
<b>Redovisningsstandard (IAS 38)</b>	Kostnadsförs	Aktiveras
<b>AstraZeneca</b>	Kostnadsförs	Kostnadsförs

*Som framgår av figuren föreskriver IAS 38 att forskning skall kostnadsföras och utveckling aktiveras. Figuren visar vidare att AstraZeneca i kontrast till denna standard kostnadsför sin utveckling.*

Regelverk och standards för redovisning uppkommer ur behovet att skapa en gemensam spelplan för företag och användare av redovisningsinformation. Utvecklingen av regelverk och standards sker vartefter behov uppkommer. I dagens snabbväxande och tjänstebaserade ekonomi ställs högre krav på att redovisningen ska visa värden som uppkommer i utvecklingen av immateriella tillgångar, i detta fall forskning och utveckling. Utifrån denna utgångspunkt har ett tydligt mönster framträtt som tyder på att regelverket, trots att det reformerats till att erbjuda möjligheten att aktivera utveckling, brister i sin förmåga att beskriva för användare av redovisningsinformation vad som sker i företaget då detta forskar och utvecklar. Undersökningen ger samstämmig bild som pekar på att det av olika skäl verkar vara mindre lämpligt att aktivera kostnader för utveckling. Årsredovisningen verkar dessutom vara en väldigt begränsad del av den totala information som finns tillgänglig för externa parter. Detta tyder på att utformningen av redovisningsinformation gällande forskning och utveckling har en ringa betydelse för användare. Läkemedelsföretaget AstraZeneca väljer att redovisa sina utgifter för både forskning och utveckling som en kostnad i den period då de uppkommer, trots att möjligheten finns att aktivera utgifter för utveckling som en tillgång med ny redovisningsstandard. Skäl till varför AstraZeneca väljer att inte aktivera dessa kostnader kan konstateras vara flera. Ett av huvudskälen är att en aktivering är alltför osäker, där utgifter för utveckling, enligt AstraZeneca själva, sällan uppfyller de krav som aktuell redovisningsstandard föreskriver. De få tillfällen då kostnaden för en pågående utveckling aktiveras, är när ett förvärv av rätten

till en substans i ett sent utvecklingsstadium genomförs. I dessa lägen finns en transaktion som ger substans åt värderingen.

Ett annat skäl till varför man inte väljer att aktivera kostnader för utveckling är att detta skulle kunna ge kraftiga svängningar i resultatet från ett år till ett annat. Dessa svängningar skulle uppkomma vid de tillfällen då ett konstaterat misslyckande i utvecklingen av ett projekt tvingar AstraZeneca att göra en direktavskrivning av hela projektets bokförda värde.

Ett ytterligare skäl till kostnadsföring är att det ligger en konkurrensaspekt i hur utvecklingskostnader redovisas eftersom att en aktivering kan göra att konkurrenter får tillgång till känslig information om hur långt företagets utveckling kommit. Ytterligare skäl till kostnadsföring i AstraZenecas fall är att det finns en policy bland alla större läkemedelsföretag som förordar en kostnadsföring av alla forsknings- och utvecklingsutgifter.

Vi kan konstatera att utformningen av redovisningsinformation, angående forskning och utveckling, i dagsläget varken ger en tydligare eller otydligare bild av den forskning och utveckling som bedrivs. Varken kostnadsförda eller aktiverade utvecklingskostnader är i detta avseende tillräckligt för att skapa sig en uppfattning om den forskning och utveckling företaget bedriver. En årsredovisning ger endast en fingervisning om företagets ekonomiska ställning men har ett tämligen begränsat användningsutrymme vad gäller exempelvis en branschanalytikers bedömning av forskning och utveckling. Det är således flertalet andra aspekter än redovisningen som användare av finansiella rapporter tar i beaktande. Förutom att användaren måste ha stor kännedom om det enskilda projektet ifråga så måste denne också bland annat ta hänsyn till vilken slags forskning som bedrivs.



## 7. Slutsats och diskussion

Problemområdet som denna undersökning utgått ifrån, är om företag via redovisningen visar immateriella värden som skapas, specifikt avgränsat till värden som uppkommer genom forskning och utveckling. Redovisningen har haft problem att visa dessa värden och syftet var att undersöka hur stora forskningsintensiva företag redovisar forskning och utveckling samt vilka eventuella konsekvenser utformningen av denna redovisningsinformation eventuellt kunde ge för användare av den. Det stora forskningsintensiva företag som undersökts redovisar såväl utgifter för forskning som för utveckling som kostnader i den period dessa utgifter uppkommer. Det har i undersökningen framkommit uppgifter som tyder på att även andra forskningsintensiva företag inom läkemedelsbranschen väljer att redovisa forskning och utveckling på detta sätt. Detta avviker från den aktuella redovisningsstandard som föreskriver att utvecklingskostnader ska aktiveras. Tidigare forskning visar också att de allra flesta forskningsintensiva företag väljer att inte aktivera utvecklingskostnader trots att detta på ett tydligare sätt än tidigare redovisningspraxis skulle kunna spegla de värden som skapas. Därför kan vi efter att ha genomfört denna undersökning dra slutsatsen att forskningsintensiva företag genomgående redovisar sina utgifter för forskning och utveckling som kostnader.

Undersökningen visar att utformningen av redovisningsinformation, avseende forskning och utveckling, får konsekvenser för användare av denna eftersom användaren inte kan se eller veta hur stor del av utvecklingen som av företaget anses vara en tillgång. Konsekvensen som uppkommer som ett resultat av detta förfaringssätt är att användaren måste söka information i alternativa källor. Tidigare forskning visar också att årsredovisningen minskat i betydelse för användaren de senaste 20 åren och att forskningsintensiva företag i större utsträckning än andra företag använder sig av alternativa informationskällor som komplement till finansiella rapporter för att ge en bättre bild av forskningen och utvecklingen. Därför kan vi dra slutsatsen, efter denna undersökning, att en användare av redovisningsinformation måste finna ytterligare källor om han/hon ska kunna genomföra en bedömning av ett företags forskning och utveckling.

## 7.1 Diskussion och framtida forskning

En förutsättning för att kunskap ska kunna räknas som en tillgång, är att kunskapen kan hållas hemlig, eller att patent och andra typer av juridiska avtal ger företaget ensamrätt att använda den erhållna kunskapen. Skulle kunskap, som genom forskning eller utveckling tagits fram, komma till allmän kännedom, innan dess att juridiska rättigheter skyddar den, måste denna kunskap anses som värdelös, då konkurrenter fritt kan använda den för egen vinning.

En avgörande förutsättning för att en forsknings- och utvecklingsintensiv marknad, såsom läkemedelsbranschen, ska kunna fungera är att investeringar i företag grundar sig på information som endast en liten och till synes mycket exklusiv grupp känner till.

De forskningsintensiva företag som, till skillnad från i läkemedelsbranschen, väljer att aktivera kostnader för FoU, kan i stor utsträckning tänkas vara företag med kunskap som, av en eller annan anledning, inte intresserar andra företag och investerare i just deras specifika bransch. Skälet till detta har med stor sannolikhet nära anknytning till huruvida den övriga marknaden har ett förtroende för företagets ledning, eller inte.

Vad som framgått av denna undersökning är att det verkar finnas ett ”glapp” mellan företag och användare av finansiella rapporter, där avståndet utgörs av bristfällig information kring aktiviteter som har att göra med forskning och utveckling. Den bild som uppkommit genom vår undersökning är att en bedömning av ett företags forskning och utveckling måste föregås av en grundlig analys av all tillgänglig information, även sådan information som till synes inte är offentligt tillgänglig, samt troligtvis en uppfattning av huruvida ledning och företag är kurranta. Det ligger nära till hands att tro att värdepappers-/aktiemarknaden i stor utsträckning bestäms av några få mycket välinsatta och välinformerade investerare.

Redovisningen ger enligt vår mening en ofullständig bild av komplexiteten i den verklighet som många företag befinner sig i. Vi är av den uppfattningen att ingen norm, standard eller princip kan tillgodose det totala informationsbehovet som krävs för att en extern part ska kunna skapa sig en korrekt bild av ett företag eller den forskning och utveckling som företaget bedriver. Att bedöma finansiell information kommer alltid att vara förknippat med en viss risk, och verklighetens snabba förändringar av förutsättningar kommer aldrig att låta sig förklaras med hjälp av några sammanfattande ord, meningar eller siffror.

### **7.1.1 Kritisk granskning av resultat och studie**

Att genomföra en undersökning om hur immateriella tillgångar, i det här fallet forskning och utveckling, redovisas och bedöms, såväl av företag som av användare, har varit svårt. Vi har kommit fram till att problemområdet är komplext och svårt att definiera. Av denna anledning finns det skäl att tro att denna undersökning ger resultat som grundar sig på uppfattningar som kan vara alltför generaliserande med tanke på problemområdets stora omfattning. Till detta bör tilläggas att insamlad data är hämtad från ett relativt litet antal källor, vilket kan få effekten att vi missar viktiga nyanser av det problemområde vi valt att studera. Ett större urval av undersökta företag och tillfrågade användare tror vi hade givit resultat som i större utsträckning hade varit möjligt att generalisera. Med stor sannolikhet hade synsätt och infallsvinklar, vilka idag förblivit okända, kommit till känna. Detta hade kanske bidragit till att utöka förståelsen av det som undersökts.

### **7.2 Förslag på framtida forskning**

Vi anser att problemområdet som undersökts är intressant eftersom det går att ha olika infallsvinklar, problem och frågeställningar. Exempelvis vore intressant att utföra jämförande studier mellan stora och mindre forsknings- och utvecklingsföretag för att se om det skulle finnas någon skillnad i hur redovisning av forskning och utveckling bedrivs. Här hade framförallt resonemanget kring värderingen av den forskning och utveckling som förs av företagsledningar hos mindre aktörer i forsknings- och utvecklingsintensiva branscher kunnat vara intressant att undersöka.

## Källförteckning

### Litteratur:

Adolphson, Johan (1998). *Kassaflödesanalys – Styrning – Redovisning – Analys*, Johan Adolphson och Liber AB

Ahrne, Göran & Hedström, Peter (1999). *Organisationer och samhälle – Analytiska perspektiv*, Studentlitteratur, Lund

Artsberg, Kristina (2005). *Redovisningsteori – policy och – praxis*, Liber Ekonomi, Malmö

Brunsson, Nils & Jacobsson, Bengt (2000). *A world of Standards*, Oxford University Press, Great Britain

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund

Föreningen Auktoriserade Revisorer (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS 2005*, FAR Förlag Stockholm

Hansson, Sigurd (2001). *Aktier, optioner, obligationer - En introduktion*, Studentlitteratur, Lund

Hatch, Mary Jo (2002). *Organisationsteori – Moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*, Studentlitteratur, Lund

Johansson, Göran (2005). *SWE-GAAP- svensk redovisningspraxis*, Studentlitteratur, Lund

North, Douglass (1997). *Institutionerna, tillväxten och välståndet*, SNS Förlag, Stockholm

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund

Schroeder, Richard, Myrtle, Clark & Cathey, Jack (2005). *Financial Accounting Theory and Analysis*, John Wiley & Sons, Inc. Hoboken

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa Intervjuer*, Studentlitteratur, Lund

Wiley, John (2000). *International Accounting Standards Explained*, John Wiley & Sons Ltd, New York

Yin, Robert (2003). *Case Study Research – Design and methods*, Third Edition, Sage Publications Inc.

### **Årsredovisning:**

AstraZeneca, (2004) – Årsredovisning med Information från Form 20-F, Addira AB

### **Artiklar:**

Chan, Louis, Lakonishok, Josef & Sougiannis, Theodore (2001). *The Stock Market Valuation of Research and Development Expenditures*, The Journal of Finance, Vol. LVI, No. 6, pages 2431-2454

Deng, Zhen, Lev, Baruch & Francis, Narin (1999). *Science and technology as predictors of stock performance*, Association for Investment and Research, Financial Analysts Journal, Vol. 5, No. 3, pages 20-32

Gelb, David (2002). *Intangible Assets and Firms' Disclosures: An Empirical Investigation*, Journal of Business Finance & Accounting, Vol. 29, No. 3-4, pages 457-475

Lev, Baruch (2004). *Sharpening the Intangibles Edge*, Harvard Business, Vol. 47 Issue 5, pages 109-116

Zarowin, Paul & Lev, Baruch (1999). *The Boundaries of Financial Reporting and How to Extend Them*, Journal of Accounting Research, Vol. 37 Issue 2, pages 353-385

Ronen, Joshua (2001). *On R&D capitalization and value relevance: a commentary*, Journal of Accounting Public Policy, Vol. 20, pages 241-254

**Internetkällor:**

[www.astrazeneca.se/forskning/default.asp](http://www.astrazeneca.se/forskning/default.asp)

[www.astrazeneca.se/lakemedel/tillverkning.asp](http://www.astrazeneca.se/lakemedel/tillverkning.asp)

[www.astrazenecaclinicaltrials.com](http://www.astrazenecaclinicaltrials.com)

**Muntliga källor:**

Läkemedelsanalytiker, Nordea, 2005-11-7

Finance Site Manager, AstraZeneca Research & Development, 2005-10-27

## **Bilaga 1. Begreppsförklaringar inom redovisning**

### **De finansiella rapporternas syfte**

Syftet med de finansiella rapporterna är att tillhandahålla information om ett företags finansiella ställning och resultat samt om förändringar i den ekonomiska ställningen. Informationen är användbar för olika användare som underlag för deras beslut i ekonomiska frågor.<sup>63</sup>

### ***Bokföringsmässiga grunder***

För att de finansiella rapporterna ska uppnå sitt syfte ska de upprättas enligt periodiseringsprincipen, dvs. att varje transaktion och händelse bokförs då de inträffar.

### ***Antagande om fortlevnad***

Upprättandet av finansiella rapporter ska göras utifrån antagandet om att företaget förväntas bedriva verksamhet fortlöpande under överblickbar tid.

### **Kvalitativa egenskaper**

Kvalitativa egenskaper är sådana egenskaper som gör informationen användbar för användaren. De vanligast förekommande egenskaperna är begriplighet, relevans, väsentlighet och tillförlitlighet.

### ***Begriplighet***

En förutsättning då en finansiell rapport upprättas är att läsare (användaren) kan tillgodogöra sig informationen i den. Det ställs dock krav på att användaren ska ha viss kunskap om affärs-

---

<sup>63</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 12

verksamhet, ekonomi och redovisning samt vara beredd på att studera informationen med rimlig noggrannhet. Information som är av sådan art att den skulle kunna anses vara alltför avancerad för användaren, får inte utelämnas om den har betydelse för de beslut som användaren kan tänkas behöva fatta.

### ***Relevans***

För att den information som presenteras i finansiella rapporter ska vara av värde, måste den vara relevant som beslutsunderlag för användaren. För att information ska anses vara relevant måste den hjälpa användaren i bedömningen av inträffade, aktuella och framtida händelser, eller genom att bekräfta eller korrigera tidigare bedömningar.

### ***Väsentlighet***

Huruvida information kan anses vara relevant påverkas av dess karaktär och väsentlighet. Introduktionen av en ny produkt på en ny, eller befintlig marknad, kan vara av stor betydelse för bedömningen av ett företags risker och möjligheter, samtidigt som dess väsentlighet, ur ett ekonomiskt perspektiv, för den aktuella perioden är relativt liten.

Den information som kan påverka, eller göra så att felaktiga beslut fattas, om den utelämnas, är väsentlig för användaren, och ska tas med i finansiella rapporter.

### ***Tillförlitlighet***

Information som tas med i finansiella rapporter måste vara tillförlitlig, dvs. den får inte innehålla felaktigheter eller vara vinklad. Användaren måste kunna förlita sig på att den information som kommer fram är korrekt och visar en sanningsenlig bild av verksamheten.

Om viss information är relevant men alltför osäker, bör inte redovisning ske utan att notanges eller att den aktuella informationen nämns utanför den ordinarie rapporten.



## **De finansiella rapporternas huvudgrupper**

De transaktioner och händelser som sker i företag under en period framgår i företagets finansiella rapporter. De rapporter som framställs består av två delar, balans- och resultaträkningen. I balansräkningen mäts den finansiella ställningen, med hjälp huvudgrupperna eget kapital, skulder och tillgångar. I resultaträkningen mäts resultatet med hjälp av de två huvudgrupperna intäkter och kostnader.

### ***Finansiell ställning***

Som nämndes tidigare i avsnittet mäts den finansiella ställningen med hjälp av de tre huvudgrupperna; eget kapital, skulder och tillgångar, vilka definieras enligt följande:

- Eget kapital utgörs av företagets nettotillgångar, dvs. skillnaden mellan tillgångarna och skulderna.
- Skulder är de förpliktelser företaget har gentemot externa parter, där ett utflöde av företagets resurser förväntas ske, vilka har ekonomisk betydelse.
- Tillgångar är de resurser som företaget har kontroll över som en följd av tidigare inträffade händelser.

Eftersom tillgångar är den enda av de tre huvudgrupperna i den finansiella ställningen som är av intresse för denna studie, är det också endast denna som förklaras i detalj.

### ***Tillgångar***

”De framtida ekonomiska fördelar som är förknippade med en tillgång utgörs av möjligheten att de, direkt eller indirekt, bidrar till inflöde av likvida medel till företaget.”<sup>64</sup>

Tillgångar behöver inte ha en fysisk form, utan kan även utgöras av exempelvis ett patent eller en upphovsrätt, förutsatt att de förväntas generera ekonomiska fördelar för företaget i framtiden, och att företaget kontrollerar tillgången. ”Trots att ett företags möjlighet att gottgöra sig värdet av en tillgång vanligtvis utgör en följd av legala rättigheter kan en överensstämmelse med definitionen för tillgång föreligga, även utan att sådana rättigheter föreligger. Exempelvis kan sådan kunskap, som är ett resultat av ett genomfört utvecklingsarbete, utgöra en

---

<sup>64</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 18

tillgång så länge kunskapen kan hemlighållas och företaget har det bestämmande inflytandet över de framtida ekonomiska fördelar som kunskapen representerar.<sup>65</sup>

En tillgång uppkommer vanligtvis genom någon form av transaktion, vanligtvis en utgift, eller händelse. Trots detta kan en donation tas upp som en tillgång i företaget, förutsatt att den förväntas ge framtida ekonomiska fördelar.

### **Resultat**

Ett företags resultat går att finna i resultatrapporten. Periodens resultat är summan av periodens totala intäkter minus samma periods totala kostnader. Definitionerna för respektive begrepp är enligt följande:

- ”En intäkt är en ökning av det ekonomiska värdet under en redovisningsperiod till följd av inbetalningar eller ökning av tillgångars värde”.
- ”En kostnad är en minskning av det ekonomiska värdet under en redovisningsperiod till följd av utbetalningar eller minskning av tillgångars värde”.

### **Redovisning av en post i balans- och resultaträkningen**

”En post som motsvarar definitionen på en huvudgrupp skall redovisas i balans- eller resultaträkningen då:

de ekonomiska fördelar som är förknippade med posten sannolikt kommer att tillföras eller lämna företaget i framtiden samt

postens kostnad eller värde kan mätas på ett tillförlitligt sätt.”<sup>66</sup>

### **När skall en tillgång redovisas i balansräkningen?**

”En tillgång skall redovisas i balansräkningen när det är sannolikt att de framtida ekonomiska fördelarna kommer att tillföras företaget och när anskaffningskostnaden eller värdet kan mätas på ett tillförlitligt sätt.”<sup>67</sup>

---

<sup>65</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 19

<sup>66</sup> Ibid. s. 22

<sup>67</sup> Ibid. s. 23

En utgift skall inte redovisas som tillgång i balansräkningen om det bedöms som osannolikt att ekonomiska fördelar till följd av utgiften kommer att tillföras företaget under efterföljande redovisningsperioder. Utgiften skall då istället kostnadsföras i resultaträkningen. En sådan behandling av utgiften skall inte ses som ett tecken på att ledningens avsikt inte var att tillföra företaget framtida ekonomiska fördelar eller att beslutet fattades på felaktig grund. Den betyder endast att det inte är tillräckligt sannolikt att ekonomiska fördelar kommer att tillföras företaget i framtida redovisningsperioder för att det skall vara motiverat att redovisa utgiften som tillgång.<sup>68</sup>

### ***Matchningsprincipen***

En av grundtankarna med att föra in utgifter i huvudgruppen *tillgångar* i balansräkningen, även kallat att *aktivera kostnader* eller att *tillgångsföra kostnader*, är att utgifterna förväntas generera ekonomiska fördelar i framtida redovisningsperioder. Målet med detta förfarande är att, då tillgångarna skrivs av över tiden, matcha kostnaden för dessa, med framtida intäkter. Tanken är att detta tillvägagångssätt bättre ska spegla den fortlöpande verksamhet som företaget bedriver. Genom att skriva av en tillgång över tiden, framgår det tydligare för externa intressenter vilka tidigare utgifter som genererar vilka framtida intäkter. Som exempel kan nämnas utgifter för bedriven utveckling, vilka resulterat i ett patent, vilket utgör källan till framtida intäkter för företaget. Dessa utgifter bör inte, om alla kriterier för en tillgång uppfylls, kostnadsföras i den period då de uppkommer. De utgifter som uppkommit bör, oavsett om de är spridda över flera perioder än en, tas upp som en enda tillgång, förutsatt att de resulterat i en tydligt avskild tillgång eller ingår i en tydligt avskild grupp av kompletterande tillgångar.

<sup>69</sup>

---

<sup>68</sup> FAR (2005). *Internationell redovisningsstandard Sverige – IFRS/IAS* s. 23

<sup>69</sup> Johansson, Göran (2005). *SWE-GAAP- svensk redovisningspraxis*, s. 48